

NEPŘÍMÁ PODPORA VAV U ČESKÉHO PODNIKU

R&D TAX INCENTIVES IN CZECH ENTERPRISE

Nina Bočková

***Abstract:** Support for Research, Development and Innovation is a priority for economic growth in advanced economic systems. The aim of this paper is to confirm the conjecture regarding the feasibility of R&D tax incentives in the legislative environment. In the Czech Republic, the economic environment is motivated to economic development and growth by membership in the European Union. Open the possibility of European integration and the need to meet the objectives of the Strategy Europe 2020 has brought new opportunities to exploit the potential of Czech human resources in Research, Development and Innovation. The Czech Republic has third best conditions for enterprises involving in its operations its own R&D, according to European Tax Analyzer. Nevertheless the statistical indicators show that enterprises use more direct R&D support, financed from state budget, this paper evaluates the example of manufacturing company utilizing public support to R&D and R&D tax incentives within the industry. The selected barriers for non-use of R&D tax incentives are described. Despite the existence of barriers, the author managed to demonstrate a positive effect on increasing the company's competitiveness in the use of R&D tax incentives.*

***Keywords:** R&D tax incentives, Small- and medium enterprises, Competitiveness, Benchmarking.*

***JEL Classification:** O31, O38, R19.*

Úvod

Česká republika podle údajů Eurostatu ztratila díky postupnému zvyšování jednotkových nákladů práce v období 1995 – 2011 konkurenční výhodu, kterou se držela díky relativně nižší ceně výrobních nákladů a nižší ceně produkce. Jednou z podmínek udržení konkurenční výhody je schopnost podniků zavádět nové výrobky a služby, inovovat produkci a procesy. Česká republika si v rámci zemí EU drží relativně dobrou pozici z hlediska technologické připravenosti (31. místo) a vhodnosti prostředí pro inovace (34. místo). [12]

Výzkum a vývoj (dále jen VaV) v podnikatelském sektoru je jednou z cest zvyšování konkurenceschopnosti podniku a je sledován také jako součást růstu konkurenceschopnosti ekonomiky jako celku. V inovativních ekonomikách, mezi něž Česká republika patří [12], je propagována, budována a rozvíjena nová, tzv. znalostní ekonomika. Ke klasickým výrobním faktorům se přidává další – vzdělání. To je často chápáno jako inovační schopnost.[6] Studie ze zahraničí ukazují na vhodnost využívání přímé podpory VaV i nepřímé podpory ve formě daňových pobídek. [1, 2, 5, 13, 14, 16, 17] V České republice (ČR) je podpora VaV ve všech sektorech provádění jednou z prioritních os. Možnost využívat nepřímou podporu VaV u podnikatelských subjektů je v ČR včleněna do legislativních podmínek od roku 2005. Dosud této možnosti nejvíce využívaly velké podniky, které si většinou udržují pozici leadera na trhu a investice do VaV jsou pevnou položkou jejich rozpočtu. Oproti tomu malé a střední podniky – dále jen MSP jsou

limitovány počtem pracovníků, které mohou vyčlenit na VaV, finančními prostředky a tlakem konkurence v oboru. Otázkou pro autorku bylo, proč MSP nevyužívají více nepřímou podporu a zda je u subjektu, který této možnosti využívá, skutečně možné hovořit o zvyšování konkurenční pozice v rámci průmyslového odvětví, ve kterém subjekt působí.

1 Formulace problematiky

Cílem příspěvku je vyhodnocení konkurenční schopnosti podniku aktivně využívajícího nepřímou podporu VaV. Konkurenceschopnost podniku je posuzována v rámci jednoho odvětví zpracovatelského průmyslu, průmyslového odvětví CZ-NACE 26 – Výroba počítačů, elektronických a optických přístrojů a zařízení (elektronický průmysl). Zpracováním primárních a sekundárních dat, ekonomických údajů zkoumaných subjektů a jejich porovnáním prostřednictvím benchmarkingu je možné potvrdit dopad využívání jednoho ze způsobů podpory VaV na hospodářské výsledky podniků aplikujících VaV, včetně vlivu na jejich konkurenceschopnost. Výsledky výzkumu a provedení srovnání podniku investujícího vlastní prostředky do VaV v rámci elektronického průmyslu jsou významné aktuálností vybraného tématu, svým praktickým přínosem a zaměřením na konkrétní průmyslové odvětví.

1.1 Definice pojmů

Podpora VaV se objevuje v odborné literatuře jako jedna z cest pro zvyšování konkurenceschopnosti podniku. Před řešením každého výzkumného úkolu je nezbytné definovat základní pojmy. Základní definice a pojmy, které jsou využívány pro práce s údaji VaV jsou uvedeny podle Zákona č. 130/2002 Sb., novelizace v Zákoně 110/2009 Sb. o podpoře VaV:

Výzkum je systematická tvůrčí práce rozšiřující poznání, včetně poznání člověka, kultury nebo společnosti, metodami umožňujícími potvrzení, doplnění či vyvrácení získaných poznatků. Provádění této činnosti je možné:

- a) *Základním výzkumem,*
- b) *aplikovaným výzkumem,*
- c) *experimentálním vývojem,*
- d) *inovacemi*
  - ✓ inovace postupů,
  - ✓ organizační inovace. [10]

Vynález – technické řešení technického problému. Může se jednat o prototyp, funkční model nebo inovativní myšlenku, která zlepší výkonnost stroje, efektivitu procesu atd.

Inovace – převedení vynálezu v obchodovatelný prvek.

Patent – výhradní právo přiznané státem vynálezu, který je nový, má tvůrčí úroveň a lze jej průmyslově využít. [18]

Přímá podpora VaV ze státního rozpočtu ČR – cílené vynakládání finančních prostředků ze státního rozpočtu, domácích i zahraničních fondů na podporu VaV ve všech sektorech provádění VaV. Podle ČSÚ se v ČR člení sektory na neziskový, podnikatelský, vládní a vysokoškolský sektor. Celková přímá podpora VaV z veřejných zdrojů zahrnuje veškeré finanční prostředky poskytnuté z veřejných rozpočtů na podporu VaV, včetně prostředků plynoucích na VaV do zahraniční.

Nepřímá podpora VaV – nejčastěji poskytování daňových úlev ekonomickým subjektům provádějícím vlastní VaV. Např. sleva na dani, dotování úroků z úvěrů, mechanismy garancí států, úlevu na clech apod.

Bechmarking – pro účely tohoto příspěvku budeme vycházet z překladu „benchmark“ – porovnávací ukazatel. Benchmarking podnikové výkonnosti – srovnání podniků podle NACE.¹

2 Metody

2.1 Zkoumaný vzorek

Příspěvek se zaměřuje na dopady investic do VaV u MSP, jejichž hlavní či vedlejší činnosti jsou zařazeny do číselníku CZ - NACE pod kódem 26 - Výroba počítačů, elektronických a optických přístrojů a zařízení. Segment elektronického průmyslu byl zvolen na základě výzkumného záměru autorky. Leaderi zpracovatelského průmyslu – automobilový a strojírenský průmysl – jsou často zkoumaným vzorkem v ekonomických a odborných studiích. Elektronický a elektrotechnický průmysl jsou třetím největším odvětvím zpracovatelského průmyslu z pohledu výdajů na VaV. I přes pokles tržeb v 1. Q 2013 elektronický průmysl zůstává odvětvím, které se řadí k významným z hlediska počtu zaměstnanců, tvorby přidané hodnoty a z hlediska počtu ekonomicky aktivních podniků. Oslovené podniky byly vybrány z databáze Amadeus podle zadaných kritérií, tak aby byly splněny definice MSP podle Evropské komise [21], viz Počet zaměstnanců: $10 \leq x \leq 249$, obrát: $10 \text{ milionů } \text{€} \leq y \leq 50 \text{ milionů } \text{€}$, bilanční suma: $10 \text{ milionů } \text{€} \leq z \leq 43 \text{ milionů } \text{€}$. Sídlo podniku bylo specifikováno na území Jihomoravského kraje.

Jihomoravský kraj byl vybrán jako kraj, který je v HDP/obyv. na 2 místě za hlavním městem Praha a současně je na 11. místě v PZI/HDP (podíl přímých zahraničních investic na hrubém domácím produktu). Hodnocení krajů je dle [7]. Celkový počet krajů v ČR je 14.

2.2 Sběr dat

Sekundární data získaná z databáze Amadeus, byla ověřena ve Sbírce listin (Výpis z Obchodního rejstříku). Další sekundární data pro hodnocení vybraného průmyslového odvětví a údaje o výdajích na přímou a nepřímou podporu VaV byla čerpána z veřejně dostupných databází ČSÚ. Část údajů byla poskytnuta GfR na základě specifikované žádosti Generálním finančním ředitelstvím.

2.3 Používané metody

Získaná data byla podrobena analýze. Sledované údaje byly seřazeny vybranými statistickými metodami (zejména časové řady) a analyzovány. Primární data byla získána z dotazníkového šetření a upřesněna metodou řízeného rozhovoru. Pro hodnocení postavení podniku v rámci odvětví je použita ukazatelová soustava INFA Inky a Ivana Neumaierových, a to její část, pyramidový rozklad ročního ukazatele EVA.

$$ROE = \frac{CZ}{Z} * \frac{\frac{EBIT}{A} - (UM * (\frac{UZ}{A} - \frac{VK}{A}))}{\frac{VK}{A}} \quad (1)$$

¹ Zkratka NACE je odvozena z francouzského názvu „Nomenclature générale des Activités économiques dans les Communautés Européennes“

kde:

ROE (rentabilita vlastního kapitálu) – Výsledek hospodaření po zdanění/Vlastní kapitál

CZ/Zisk – Výsledek hospodaření po zdanění/Výsledek hospodaření před zdaněním

VK/A – Vlastní kapitál/Aktiva

UM – Odhad úrokové míry

UZ/A – Úplatné zdroje/Aktiva

Likvidita L1 – Finanční majetek/(Krátkodobé závazky + krátkodobé bankovní úvěry)

EBIT/A – Tvorba produkční síly bez ohledu na původ kapitálu a úrovně zdanění

3 Rozbor problému

Primárním cílem vyspělých ekonomických společenství je růst všeobecného blahobytu obyvatelstva. Moderní ekonomické trendy v sobě propojují zvyšování produktivity, efektivnosti a současné dodržování principů trvale udržitelného rozvoje. Pro udržení a zvyšování konkurenceschopnosti podniků, států a státních svazků je nezbytné zvyšovat efektivitu výroby, kvalitu produkce a kvalitu života občanů při minimálních dopadech pro životní prostředí. Jedním z prioritních cílů všech plánů na zvýšení konkurenceschopnosti je růst přidané hodnoty pomocí investic do VaV. Odlišnosti v přístupu v podporách investic do VaV najdeme u všech vyspělých ekonomik. Jinou metodiku podpory volí USA, Japonskou, Korea a jinak postupuje Evropská unie.[5]

Investicemi do VaV je podporován vládní, podnikatelský, vysokoškolský a neziskový sektor. Financování VaV v ČR je možné rozdělit na tři základní osy:

1) Přímá podpora VaV

Přímá podpora VaV v ČR je rozdělena na institucionální a účelovou. Během období 2005-2011 došlo ke změně struktury prostředků přidělovaných na podporu VaV. V roce 2005 byla vyšší institucionální podpora o téměř 2 mld. Kč, v roce 2011 již účelová podpora přesáhla institucionální o 2,1 mld. Kč. [15] Největší objem finančních prostředků přidělovaných ze státního rozpočtu je do veřejných a státních vysokých škol a veřejných státních institucí. V roce 2011 to bylo 40 % (9,2 mld. Kč) z celkových výdajů státního rozpočtu na VaV. Veřejné výzkumné státní instituce čerpaly 33 % (7,7 mld. Kč) z celkových výdajů státního rozpočtu na VaV. Soukromé podniky jsou třetím největším příjemcem státní podpory na VaV. V roce činil jejich podíl 17 % (3,8 mld. Kč) na prostředcích státního rozpočtu poskytnutého na VaV. Ostatní vládní, veřejné a neziskové instituce obdržely 8 % (1,9 mld. Kč) a zbývající 2% (466 mil. Kč) byla poskytnuta veřejným podnikům. [11] Počet podniků, které v roce 2011 získaly účelovou podporu na VaV je cca 840. [15]

2) Nepřímá podpora VaV

Jako nepřímou podporu, tzv. R&D tax incentives chápeme pro tento příspěvek odčitatelnou položku od základu daně podle novely Zákona o dani z příjmu 586/1992Sb. z roku 2005. Podle § 34 ods. 4 – 8 mohou právnické osoby uplatňovat náklady uplatněné na výzkum, vývoj a inovace jako odčitatelnou položku. Fyzické osoby se řídí § 34 ods. 4. Počet podniků využívajících nepřímou podporu VaV se v ČR od roku 2005 zvyšuje. Ze 434 podniků v roce 2005 na 833 podniků v roce 2011.

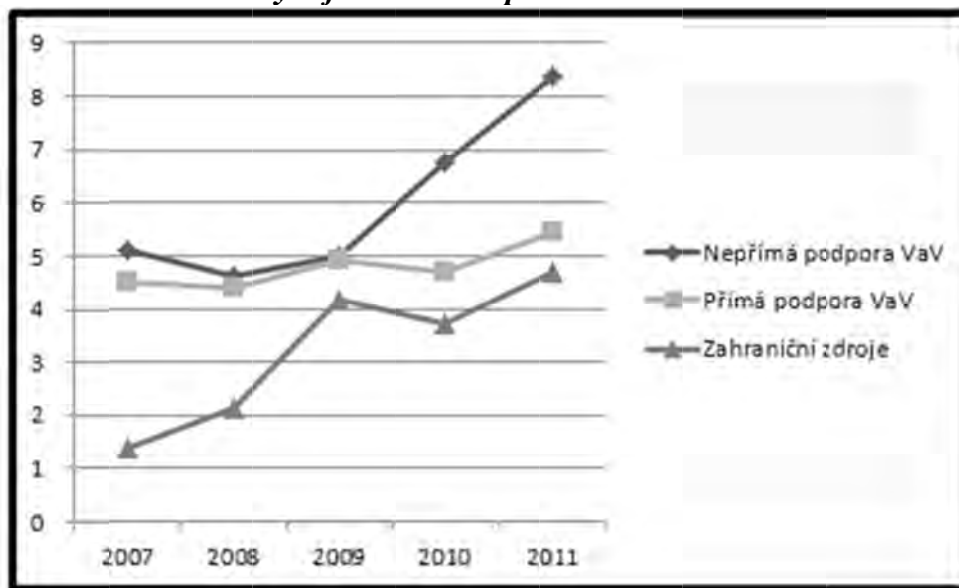
Ve sledovaném období tvořily podniky zahraniční afilace více než 60%, podíl soukromých domácích podniků se pohyboval mezi 32 – 40%. Veřejné podniky využívaly pouze 1 % z celkového objemu nepřímé podpory vaV. Podle velikosti mají největší podíl

velké podniky (přes 70 %), střední podniky 16 – 22 % a malé podniky se pohybují do 10 % podílu. V roce 2011 využily podniky 8,38 mld. Kč na podporu vlastního VaV ze svých zdrojů a snížily o tuto částku svůj daňový základ. Na dani z příjmu tak bylo do státního rozpočtu odvedeno o 1,6 mld Kč méně.

3) Zahraniční investice do VaV

Zahraniční investice do VaV jsou tvořeny několika položkami: zdroje od soukromých investorů (podniky se sídlem mimo ČR) a prostředky veřejnými, kterými se rozumí finanční prostředky z fondů EU, mezinárodních organizací a vlád ostatních států. Objem prostředků z veřejných zahraničních zdrojů tvoří přibližně třetinu soukromých zahraničních zdrojů přicházejících na financování VaV do podnikatelského sektoru v ČR. [15]

Obr. 1: Financování výdajů na VaV v podnikatelském sektoru v mld. Kč

Zdroj: [10, GFŘ, vlastní zpracování autora]

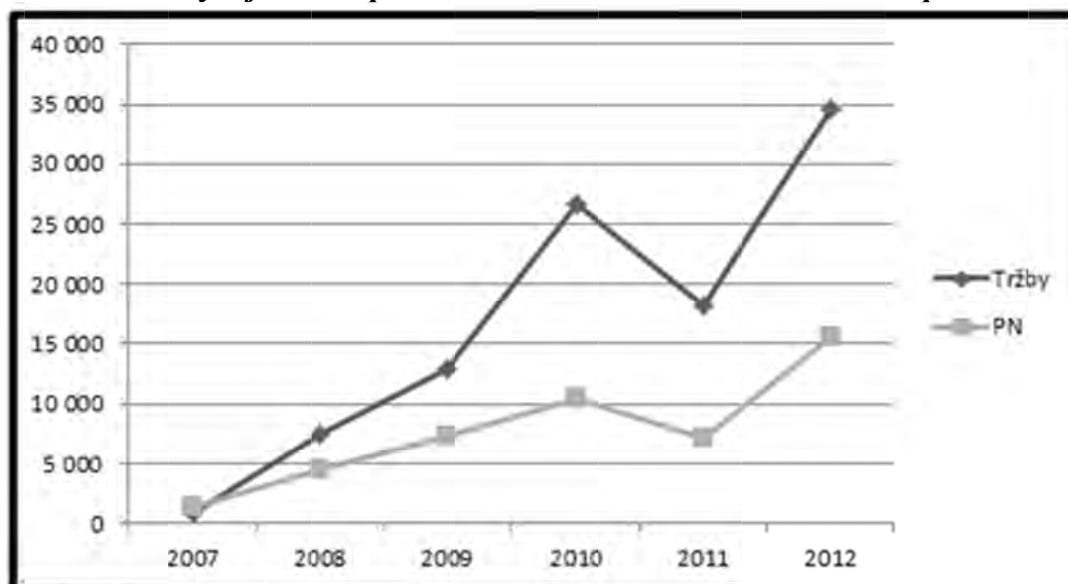
Obr. 1 znázorňuje vývoj výdajů na VaV v podnikatelském sektoru podle zdroje financování. Z Obr. 1 je patrné, že obliba nepřímé podpory, jako možného zdroje financování VaV v podnikatelském sektoru, se zvyšuje, zatímco podpora soukromých podnikatelských subjektů z veřejných zdrojů se pohybuje stále kolem částky 5 mld. Kč ročně. Dominantním zdrojem výdajů na VaV ze zahraničních zdrojů jsou zdroje z EU. Počet pracovišť, využívajících zahraniční zdroje na VaV zaznamenal v letech 2006 – 2011 největší relativní nárůst u soukromých podniků pod zahraniční kontrolou. [15]

Zpracovávání sekundárních dat poskytuje pouze obecné závěry. Je možné zjistit objemy finančních prostředků poskytovaných na VaV, porovnat výsledky jednotlivých odvětví [4], porovnat spotřebu výdajů na VaV v podnicích podle velikosti, ale pouze odvětví jako celku. Pro ověření informací o návratnosti investic do VaV je nezbytné získat primární data.

Záměrem autorky bylo získat informace přímo od domácích výrobních podniků, které využívají nepřímou podporu VaV. Údaje o takových subjektech nejsou veřejně dostupné. Bylo nutné oslovit přímo podniky nebo daňové poradce, kteří mohli mít informace o subjektech. Ze 400 oslovených daňových poradců pouze dva uváděli zkušenosti s takovými typy subjektů. Tyto subjekty nesplňovaly podmínku příslušnosti ke zvolenému průmyslovému odvětví a podmínku regionální příslušnosti. Z databáze Amadeus bylo vybráno 79 subjektů, které uváděly jako hlavní či první vedlejší předmět podnikání činnost zařazenou do CZ-NACE 26. Tyto podniky byly osloveny dotazníkem. Na dotazník

odpovědělo 58 podniků. Z tohoto počtu pouze 29 podniků uvedlo jako hlavní předmět činnosti výrobu. 15 podniků uvádí, že v nějaké podobě využívá výsledků VaV. Pouze 7 podniků uvádělo, že VaV provádí samo, 5 podniků uvádělo čerpání přímé podpory účelové nebo z fondů EU, případně se jednalo o podniky pod zahraniční kontrolou. Soukromé domácí podniky provádějící VaV (s využitím nepřímé podpory VaV) byly pouze dva. Jeden podnik v roce 2012 s nepřímou podporou teprve začínal, druhý podnik se výzkumu a vývoji s využitím nepřímé podpory věnoval již tři zdaňovací období.

Obr. 2 : Vývoj tržeb a provozních nákladů za dobu existence podniku

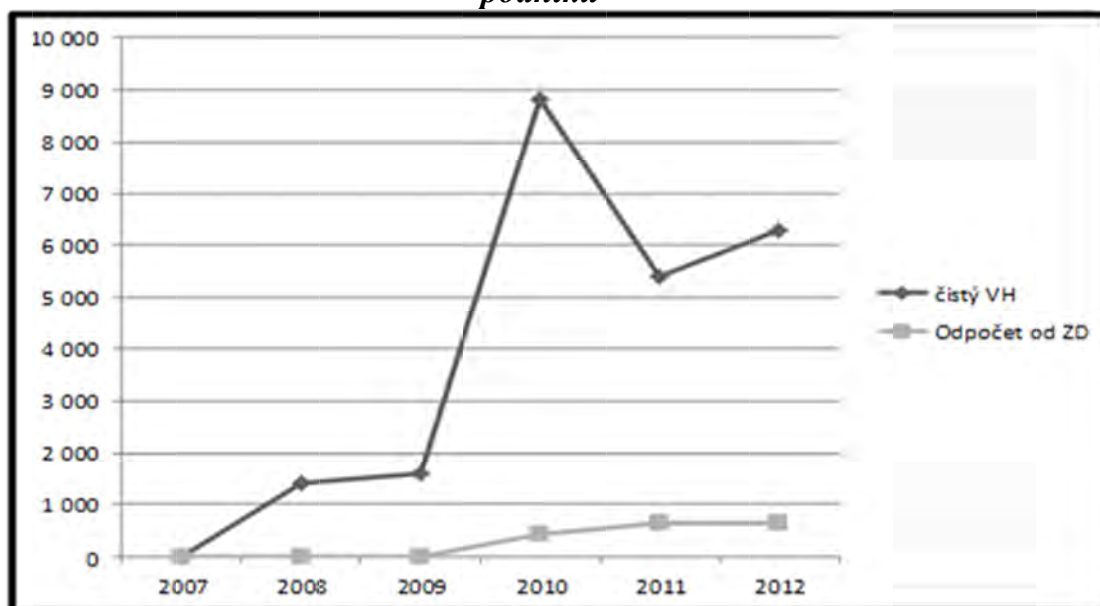
Zdroj: [Výkazy zisku a ztrát sledovaného podniku]

Tento podnik využil v minulosti i ostatní způsoby podpory ve financování VaV. Bylo tedy možné hodnotit zkušenosti s využíváním více druhů financování. Získání primárních dat bylo provedeno metodou řízeného rozhovoru. Informace poskytoval předseda představenstva. Podnik byl založen v roce 2007, zabývá se poskytováním SW poradenství v oblasti HW a SW, výrobou a opravou elektrických strojů a přístrojů a výrobou elektrického vybavení. Podnik je podle počtu zaměstnanců i podle výše obrátu a bilance řazen do kategorie malý podnik. Za dobu podnikání využíval k financování různých aktivit finančních prostředků poskytovaných ze státního rozpočtu ČR – agenturou Czech Trade, úřadem práce ČR, Jihomoravským inovačním centrem. V rámci poskytování Inovačních voucherů Jihomoravského kraje uspěl v 1. a 2. kole. V letech 2011 – 2012 čerpal podnik finanční prostředky na VaV ze 7. Rámcového projektu v celkové výši 2.300.000 Kč. O existenci nepřímé podpory VaV se management podniku dozvěděl před čtyřmi roky při spolupráci se zahraničním partnerem, který je na možnost takové státní podpory upozornil. Od roku 2010 podnik tuto možnost využívá na své další VaV aktivity.

Podnik je od druhého roku své podnikatelské činnosti stále ziskový. Předseda představenstva podniku uvedl, že po zkušenostech s vypracováním žádostí o dotace poskytované z veřejných a zahraničních zdrojů, je využívání nepřímé podpory vývoje a výzkumu výrazně jednodušší, administrativně a časově méně náročnou, finanční náročností mnohonásobně levnější formou podpory VaV v podnikatelském sektoru. Na rozdíl od projektů financovaných ze 7. RP a prostředků čerpaných z grantových agentur postačuje k financování VaV z vlastních zdrojů Interní projekt VaV. Interní projekt VaV, samozřejmě s přesnou specifikací prováděného výzkumu, vývoje či inovace, s předpokládanými náklady a dobou uskutečňování je časově i finančně méně náročný než

projekty přímé podpory VaV. Sledování a oddělené účtování nákladů tohoto projektu není podle slov předsedy představenstva náročnou zátěží pro zaměstnance podniku.

Obr. 3: Vývoj hospodářského výsledku a nepřímé podpory za dobu existence podniku

Zdroj: [Příloha k účetní závěrce sledovaného podniku]

Obr. 3 znázorňuje vývoj čistého VH a výše odčitatelné položky dle § 34 odst. 4 – 8 Zákona o dani z příjmů č. 586/1992 Sb., který podnik využívá na financování vlastní výzkumné činnosti.

Tab. 1: Výše podpory VaV snížením daně z příjmu v tis. Kč

Sledovaný rok	2010	2011	2012
Výše odpočtu	442	637	645
Úspora na DPPO	83,98	121,03	122,55

Zdroj: [Vlastní výpočty]

Při 19% dani z příjmu právnických osob (DPPO), která platí od roku 2010, podnik využil na výdaje VaV financované z vlastních zdrojů prostředky v celkové výši 1 724 000 Kč. Formou nepřímé podpory stát přispěl částkou 327 000 Kč. Jednotlivé výše odpočtu jsou uvedeny v Tab. 1.

Podle Žižlavského [20, s. 95] je nejsprávnější metodou porovnání úspěšnosti podniku – porovnání pomocí benchmarkingu. Doporučené porovnání na inovačních webových portálech je zaměřené zejména na podniky s inovačním procesem. Pro srovnání společností v ČR se jeví jako nejlepší použití portálu Ministerstva průmyslu a obchodu.

Tab. 2: Postavení podniku podle Benchmarkingového diagnostického systému finančních indikátorů INFA v CZ-NACE 26

Sledovaná hodnota /Sledovaný rok	2009	2010	2011
EBIT/A	52 %	55,74 %	20,79 %
Odvětví	-9,23 %	-2,36 %	-7,51 %
TH	15,92 %	16,34 %	10,60 %
Likvidita L1	3,67 %	2,14 %	2,00 %
Odvětví	0,08 %	0,10 %	0,11 %
TH	0,16 %	0,10 %	0,34 %
ROE	53,03 %	61,48 %	27,46 %
Odvětví	-90,68 %	-40,34 %	0 %
TH	37,06 %	35,54 %	24,07 %

Zdroj: [Výpočty podle [8]]

Benchmarkingový diagnostický systém finančních indikátorů INFA – ochranná značka Inky a Ivana Neumaierových, který byl k 30. 4. 2012 inovován o srovnání podle odvětvového členění CZ – NACE a úpravu algoritmů výpočtu v závislosti na změně výkaznictví ČSÚ. Právě možnost srovnání firem působících ve stejném odvětví prokáže, zda aplikace vývoje a výzkumu je jednou z možností, jak konkurenceschopnost podniku zvýšit.

V Tab. 2 jsou uvedeny údaje získané pro sledovaný podnik z Benchmarkingového diagnostického systému finančních indikátorů INFA. Hodnoty, které diagnostický systém zaznamenal pro podnik, který v odvětví CZ-NACE 26 provádí VaV výrazně převyšují hodnoty podniků ve vybraném odvětví zpracovatelského průmyslu a současně jsou ve všech hodnocených finančních ukazatelích nad hodnotami podniků tvořících hodnotu (TH).

4 Diskuze

Nezbytnost investic do výzkumu, vývoje a následného využívání získaných poznatků pro inovace je fenoménem rozvoje všech ekonomik. Přístup České republiky k investicím do VaV je založen na výběru ověřených přístupů využívaných ve vyspělých světových ekonomikách. I přes rostoucí výdaje na VaV, ČR hranice vytyčené strategií Evropa 2020, s tempem růstu, které je v období 2005 – 2011 nedosáhne. [3]. Potvrzené studie a výzkumy ze zemí s vyspělými ekonomikami prokazovaly výhodnost využívání nepřímých podpor na VaV, jako ekonomicky přínosných stimulátorů zvyšování VaV investic z vlastních finančních zdrojů podniků. Hodnocení konkurenceschopnosti malého podniku z odvětví NACE 26 bylo vybráno v souladu se zkoumaným vzorkem podniků z disertační práce autorky – Výroba počítačů, elektronických a optických přístrojů (elektronika). Elektronika patří mezi nejvýznamnější odvětví zpracovatelského průmyslu společně s NACE 22 – Výroba pryžových a plastových výrobků (guma a plasty), 24 – Výroba kovů a slévárenství (hutě), 28 – Výroba strojů (stroje) a 29 – Výroba motorových vozidel (auta). Zpracovatelský průmysl vykazuje podle Finanční analýzy podnikové sféry se zaměřením na konkurenceschopnost sledovaných odvětví za rok 2012 kladné hodnoty ukazatele EVA. Z hlediska vlastnické struktury vykazovaly ve sledovaném období pohyb do kladných hodnot ukazatele EVA zejména podniky se zahraničními vlastníky. Soukromé podniky pod domácí kontrolou setrvaly v záporných hodnotách, i když meziročně zlepšily své hodnoty. [9]

V ČR není VaV okrajovou záležitostí. Jeho podpora vyplývá nejen ze Strategie Evropa 2020 (nahrazuje Lisabonskou strategii), Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti ČR, Rady pro výzkum, vývoj a inovace. U soukromých domácích podniků – kategorie MSP – je zájem o vlastní VaV na nízké úrovni. Z provedeného dotazníkové šetření vyplynulo, že podniky které uvádí jako podnikatelskou činnost, činnost zařazenou do CZ – NACE 26 a 27 se většinou jedná o podniky zabývající se montážemi hotových výrobků, opravami a nikoliv vlastní výrobou. Většina podniků, které vyrábí, se zaměřuje na zakázkovou výrobu. Tyto podniky se vlastnímu VaV nevěnují a vyrábějí pouze pro odběratele na základě jejich požadavků. Minimum podniků zahrnuje do svých strategických plánů investice do vlastního VaV a inovací. Nejčastěji uváděnými bariérami při získávání přímých dotací jsou: vysoká administrativní náročnost, finanční náklady související s poplatky za zpracování žádosti poradenskými agenturami a hlavně nejistota, že finanční prostředky podnik získá. O existenci nepřímé podpory věděly z dotázaných podniků pouze dva. Ostatní uváděly, že jejich účetní či daňový poradce tyto informace nemá, dále zmiňovali údajnou administrativní náročnost srovnatelnou se žádostmi o přímé dotace. Častou odpovědí bylo i to, že podniky jsou schopné inovovat samy z vlastních zdrojů, ale vyžadují od státu snížení byrokracie u podnikatelské činnosti. Průzkum a provedený rozbor v podniku, který využívá nepřímou podporu více zdaňovacích období po sobě, potvrdil, že skutečně takový podnik je v rámci srovnávaného odvětví vysoce konkurenceschopný, jedná se o podnik stabilně vytvářející přidanou hodnotu.

Podle studie s použitím Evropského daňového analyzátoru [5] jsou legislativní podmínky v ČR mezi třemi zeměmi v rámci EU, které poskytují investorům a podnikům nejvyšší úlevy na podporu VaV financovanou z vlastních zdrojů. Proč tedy po 8 letech existence zkoumá, vyvíjí a inovuje v ČR 29 podniků, z toho 7 v JmK (CZ NACE 26) za nepřímé podpory VaV? Podle dat z dotazníku soukromé domácí podniky zaměřují nepřímou podporu VaV s náročností získání přímé podpory. Majitelé a management MSP nemá často dostatečné informace o existenci takové možnosti financování VaV z vlastních zdrojů a proto nejčastějším příjemcem nepřímé podpory jsou velké a zahraniční podniky.

V zahraniční získávají nepřímé podpory stále více příznivců. Zahraniční studie prokazují úsporu veřejných financí vynakládaných na financování VaV v podnikatelském sektoru. Tyto prostředky mohou být využity na jiné vládní výdaje a současně se snižuje objem vedlejších nákladů na ministerstvech, agenturách a dalších organizacích, které přímou podporu přidělují. [1] [2] [14]

Případová studie jednoho podniku prokázala, že aktivní přístup managementu sledovaného podniku k využívání různých forem spolupráce, hledání dalších způsobů financování a postavení v rámci odvětví je důkazem toho, že i malý podnik může mít vlastní pracovníky vyčleněné na VaV a produkovat výkony na základě inovací zaváděných do výrobků, služeb i vlastního podnikového procesu.

V příspěvku byla použita jako metoda hodnocení konkurenceschopnosti benchmarking. Při dalším zkoumání problematiky VaV v podnikatelském sektoru je vhodné zamyslet se nad slovy profesora Zeleného, který upozorňuje speciálně české manažery na nutnost změnit myšlení ohledně VaV a inovací. Tedy přestat se srovnávat a měřit benchmarkingem a dále hledat možnosti jak zvyšovat své konkurenční postavení. [19]

Závěr

Konkurenceschopnost podniků je nezbytnou podmínkou konkurenceschopnosti celého státu. Konkurenční postavení podniků v rámci globalizace vyžaduje neustálé hledání nových možností zvyšování tvorby přidané hodnoty. Podniky, které zkoumají, vyvíjejí a inovují, mají v rámci jednotlivých odvětví výrazně vyšší šance prosadit se na trhu, získat náskok před konkurencí a vytvořit ekonomický zisk. Poskytování financí na VaV do podnikové sféry z veřejných rozpočtů se může jevit spíše jako kontraproduktivní. Některé podniky očekávají od státu neustálou podporu a tím je popírán sám princip tržní ekonomiky. Porovnáním pomocí benchmarkingu bylo potvrzeno, že investice vlastních zdrojů do VaV s využitím nepřímé podpory je důležitým faktorem při rozvoji podniku a budování jeho konkurenčního postavení v rámci sledovaného průmyslového odvětví. Přerozdělování financí ve státním rozpočtu v rámci přímé podpory VaV pro podnikatelské subjekty je finančně a administrativně náročná záležitost. Tzv. přímou podporou je narušováno tržní prostředí i princip samotného podnikání podle Schumpetera. Podniky, které dokáží inovovat z vlastních prostředků, představují pro fiskální politiku stabilní článek. Nejen, že odvádějí vytvořený zisk, ale současně zavádějí do svých strategických plánů plány na rozvoj podniku, vytvářejí si stabilnější postavení v konkurenčním boji a přispívají ke snížení nezaměstnanosti v regionu.

Poděkování

Tento článek byl zpracován s podporou výzkumného projektu: FP-S-13-2052 Mikroekonomické a makroekonomické principy a jejich působení na chování firem.

Reference

- [1] ATKINSON, R. D. Expanding the R&E tax credit to drive innovation, competitiveness and prosperity. In *The Journal of Technology Transfer*, 2007, roč. 32, č.6, s. 617-628. ISSN 1573-7047.
- [2] BAGHANA, R., MOHNEN, P. Effectiveness of R&D tax incentives in small and large. In *Small Business Economic*, 2009, roč.1, s. 91-107. ISSN 1573-0913
- [3] BOČKOVÁ, N. Visegrad Four countries: evaluation in R&D sectors for performance. In *Acta Universitatis Agricolurae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*.2013, roč. LXI, č. 4 , Sv. 96, s. 873-880. ISSN: 1211-8516
- [4] BOČKOVÁ, N., DOČEKALOVÁ, M. Effectiveness of corporate R&D Expenditure and Human Resources in Czech industry. Zlín : Tomas Bata University in Zlin, 2013. In *Finance and the Performance of firms in science, education, and practice*. S. 126-135. ISBN 978-80-7454-246.
- [5] ELSCHNER, CH, ERNST CH., LICHT G., SPENGLER CH. What the design of an R&D tax incentive tells about its effectiveness: a simulation of R&D tax incentives in the European Union. In *The Journal of technology transfer*. 2011, č.3. ISSN 0892-9912
- [6] KISLINGEROVÁ, E. a kol. *Nová ekonomika: nové příležitosti?* Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-403-2.
- [7] KOLEKTIV CES VŠEM, NOZV NVR. *Konkurenční schopnost České republiky*. Praha : Linde, 2010. ISBN 978-80-86131-87-0.

- [8] NEUMAIEROVÁ, I. A NEUMAIER, I. Benchmarkingový diagnostický systém finančních indikátorů INFA. *Ministerstvo průmyslu a obchodu*. [cit. 2012-12-06]. Dostupné na WWW: <<http://www.mpo.cz/cz/infa.html>>.
- [9] Ministerstvo průmyslu a obchodu. Finanční analýza podnikové sféry se zaměřením na konkurenceschopnost sledovaných odvětví za rok 2012. *Ministerstvo průmyslu a obchodu*. [cit. 2013-07-29]. Dostupné na WWW: <<http://www.mpo.cz/dokument141226.html>>.
- [10] Parlament České republiky. Sbírka zákonů a Sbírka mezinárodních smluv. *Ministerstvo vnitra České republiky*. [cit. 2012-12-20]. Dostupné na WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=110/2009&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>.
- [11] PEROUTKOVÁ, H. Ukazatele výzkumu a vývoje za rok 2011. Praha: Český statistický úřad, 2012. ISBN 978-80-250-2320-4.
- [12] SCHWAB, KLAUS. The Global Competitiveness Report 2012-2013. *World Economic Forum*. [cit. 2013-06-25]. Dostupné na WWW: <http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2012-13.pdf. ISBN-13: 978-92-95044-35-7>
- [13] SURREY, S. Tax incentives: Conceptual criteria for identification and comparison with direct government expenditures. [editor] E. Leonard Kust. Lexington: Health Lexington Books, 1969. Tax Incentives. s. 3-38. ISSN:1066-8608.
- [14] TASSEY, G. Tax incentives for innovation:time to restructure the R&E tax credit. In *The Journal of Technology Transfer*. 2007, č. 1, s. 605-615. ISSN 0892-9912
- [15] Úřad vlády České republiky. Analýza stavu výzkumu, vývoje a inovací v České republice a jejich srovnání se zahraničím v roce 2012. Praha: Rada pro výzkum, vývoj a inovace, 2013. ISBN:978-80-7440-070-4
- [16] WARDA, J. Measuring the Value of R&D Tax Treatments in OECD Countries. Paris Cedex : OECD, 2002. Special Issue on New Science and Technology Indicators. Sv. 27, s. 185-211.
- [17] WILSON, D. J. Beggar Thy Neighbor? The In-State, Out-of-State, and Aggregate Effects of R&D Tax Credits. In *Review of Economics and Statistics*. 2009, Sv. 91, č. 2, s. 431 - 436. ISSN 0034-6535
- [18] WIPO, Světová organizace duševního vlastnictví. Vynálezy pro budoucnost. Praha: Úřad průmyslového vlastnictví, 2009. str. 46. ISBN 978-80-7282-081-8.
- [19] ZELENÝ, M. Všechno bude jinak. Bratislava: Karmelitánské nakladatelství, 2011. ISBN 978-80-89231-83-6.
- [20] ŽIŽLAVSKÝ, O. Hodnocení inovační výkonnosti. Brno: AKADEMICKÉ NAKLADATELSTVÍ CERM, 2012. ISBN: 978-80-7204-796-3.
- [21] 05_01_M_Definice MSP. *www.businessinfo.cz*. [cit. 2013-03-02]. Dostupné na WWW <<http://www.businessinfo.cz/files/dokumenty/Definice-MSP-010509.pdf>>.

Kontaktní adresa**Ing. Nina Bočková**

Vysoké učení technické v Brně, Fakulta podnikatelská, Ústav ekonomiky
Kolejní 2906/4, 612 00 Brno, Česká republika

E-mail: bockova@fbm.vutbr.cz

Tel. číslo: 726 813 725

Received: 01. 09. 2013

Reviewed: 20. 10. 2013, 24. 10. 2013

Approved for publication: 31. 03. 2014